کۆماری عێراق

هەرێمی کوردستان

سەرۆک

بڕیار

ژمارە (٧)ی ساڵی ٢٠٢٢

بەپێی ئەو دەسەڵاتەی پێماندراوە لە بڕگەی (یەکەم)ی ماددەی (دەیەم) لە یاسای سەرۆکایەتیی هەرێمی کوردستان ژمارە (١)ی ساڵی ٢٠٠٥ی هەمووارکراو و پاڵپشت بە یاساکاریی پەرلەمانی کوردستان کە لە دانیشتنی ئاسایی ژمارە (١)ی ڕۆژی ٢٠٢٢/٣/١ کردوویەتی، بڕیارماندا بە دەرکردنی:

یاسای ژمارە (١)ی ساڵی ٢٠٢٢

یاسای پاراستنی بەڵگەنامەی نیشتمانی لە هەرێمی کوردستان . عێراق

ماددەی (١):

بۆ مەبەستی حوکمەکانی ئەم یاسایە، زاراوە و دەستەواژەکانی خوارەوە ماناکانی بەرامبەریان دەگەیەنن:

یەکەم: هەرێم: هەرێمی کوردستان - عێراق.

دووەم: وەزارەت: وەزارەتی ڕۆشنبیری و لاوانی هەرێم.

سێیەم: وەزیر: وەزیری ڕۆشنبیری و لاوانی هەرێم.

چوارەم: ناوەند: ناوەندی بەڵگەنامەی نیشتمانی هەرێم.

پێنجەم: بەڵگەنامە: هەموو دەفرێکی پاراستنی زانیاریی، پەڕاویی و ئەلیکترۆنی و فۆتۆگرافی و دەستخەت و هەرداهێنانێکی کۆن و تازەی لەمەودواش، نامەگۆڕینەوە و تۆمار و نەخشە و وێنەی ڕوونکەرەوە و هێڵکاری و هەرشتێکیش مۆڵکێکی سەلمێندراوی تێدا جێگیرکرابێ، دەگرێتەوە.

شەشەم: ئەرشیفکردن: کۆمەڵێک تەکنیک و ڕێوشوێن و شێوازە بۆ کۆکردنەوە، پاراستن، ڕێکخستن و خستنەوەبەردەستی بەڵگەنامەکان بۆ سوودی زانستی و گشتی.

حەوتەم: بەڵگەنامەی گشتی: بەڵگەنامەی پەیوەندیدار بە چالاکییەکانی دامەزراوە فەرمییەکانی هەرێم، لایەنی تایبەتی ڕاسپێردراو بە خزمەتی گشتی، حکومەتەکانی پێشووی دەوڵەتی عێراق لە کوردستان، دادگای باڵای تاوانەکانی عێراق و هەر بەڵگەنامەیەک لە عێراقدا پەیوەندیدار بێت بە خاک و گەلی کوردستان و ئەو بەڵگەنامە تایبەتانەی ناوەند بەدەستیان دەهێنێت و خەسڵەتی گشتییان پێدەبەخشێت، دەگرێتەوە.

هەشتەم: بەڵگەنامەی تایبەتی: ئەو بەڵگەنامانەیە، کە خاوەنداریەتی بۆ کەسێکی سروشتی یان مەعنەوی دەگەڕێتەوە و خەسڵەتەکانی بەڵگەنامەی تێدایە.

ماددەی (٢): ئامانجەكانی ئەم یاسایە بریتین لە:

یەكەم: كۆكردنەوە و پارێزگاریكردن لە بەڵگەنامەكانی گەلی كوردستان بەشێوەیەكی زانستی.

دووەم: بەدەستخستنی ئەو بەڵگەنامانەی تایبەتن بە حكومەتە یەك لەدوای یەكەكانی عێراق و پەیوەندیدارن بە خاك و گەلی كوردستان.

سێیەم: بەدەستخستنی وێنەی ئەو بەڵگەنامە بیانییە ئەرشیفكراوانەی پەیوەندییان بە مێژووی گەلی كوردستانەوە هەیە.

چوارەم: ڕێكخستنی بەڵگەنامەكان بەمەبەستی سود لێوەرگرتنیان وەك سەرچاوەی زانستی.

پێنجەم: پارێزگاریكردن لە بەڵگەنامەی دامەزراوەكانی یاسادانان، جێبەجێ كردن، دادوەریی و دەستە سەربەخۆكان كە بایەخی مێژوویی و زانستیان هەیە.

ماددەی (٣):

یەكەم: ناوەندێك لە هەرێمی كوردستان بەناوی (ناوەندی بەڵگەنامەی نیشتمانی هەرێمی كوردستان - عێراق) دادەمەزرێت، و خاوەن كەسایەتییەكی مەعنەوییە و بەپێی یاسای ژمارە (١٢) ی ساڵی ٢٠١١ سەر بە وەزارەت دەبێت، لقیشی لە پارێزگاكانی تری هەرێم دەبێت.

دووەم: ناوەند ئەم ئەركانە لە ئەستۆ دەگرێت:

١- كۆكردنەوە، پارێزگاریكردن، سەرپەرشتیكردن، ڕێكخستن، پۆلێنكردن، ئەرشیفكردنی بەڵگەنامەكان و چۆنیەتی سوود لێوەرگرتنیان بەپێی حوكمەكانی ئەم یاسایە.

٢- گەڕاندنەوەی ڕوونووسی ڕەسەن (نسخة أصلية)، یان وێنەیەكی لەبەرگیراوەی ئەو بەڵگەنامە گشتییانەی لە ئێستادا لە دەرەوەی هەرێمن.

٣- هەماهەنگیكردن لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارەكان بۆ جێبەجێكردنی ئامانجەكانی ئەم یاسایە.

4- هەر ئەركێكی تر، كە ئەنجوومەنی پێكهاتوو بەپێی ماددەی (٥)ی ئەم یاسایە، پێی دەسپێرێت.

سێیەم: ناوەند بەشە بوودجەیەكی تایبەتی لە چوارچێوەی بوودجەی وەزارەتدا دەبێت.

ماددەی (٤):

یەكەم: ناوەند بەڕێوەبەرێكی گشتی دەبێت كە لانیكەم هەڵگری بڕوانامەی بەكالۆریۆس بێت و پسپۆڕ و شارەزابێت لەبواری ئەرشیفكردندا.

دووەم: ناوەند لەم بەشانەی خوارەوە پێكدێت:

١- بەشی كارگێڕی.

٢- بەشی ژمێریاری.

٣- بەشی یاسایی.

٤- بەشی ئەرشیف و تۆمار.

٥- بەشی ڕاگەیاندن و پەیوەندییەكان.

٦- بەشی تەكنیكی.

٧- هەربەشێكی تر، كە دەستەی ناوەند بە پێویستی بزانێت و دوای ڕەزامەندی وەزیر دروستی بكات.

سێیەم: ناوەند دەستەیەکی بەڕێوەبردنی دەبێت، کە لە بەڕێوەبەر و بەرپرسی بەشەکان پێکدێت.

ماددەی (٥):

یەکەم: ئەنجومەنێک بە سەرۆکایەتی وەزیر، بۆ ڕێکخستن و پلاندانان بۆ کار و چالاکییەکانی ناوەند، بە ئەندامێتی نوێنەری ئەم لایەنانەی خوارەوە پێکدێت، کە پلەی وەزیفیان لە بەڕێوەبەری گشتی کەمتر نەبێت:

١- وەزارەتی پەروەردە.
٢- وەزارەتی خوێندنی باڵا و توێژینەوەی زانستی.
٣- وەزارەتی شارەوانی و گەشتوگوزار.
٤- وەزارەتی ئەوقاف و کاروباری ئاینی.
٥- وەزارەتی کاروباری شەهیدان و ئەنفالکراوان.
٦- ئەکادیمیای کوردی.
٧- فەرمانگەی ڕێکخراوە ناحکومییەکان.
٨- بەڕێوەبەری گشتی ناوەند.

دووەم: ئەنجومەن (٣) سێ مانگ جارێک و، لەکاتی پێویستیشدا لەسەر داوای سەرۆکی ئەنجوومەن کۆدەبێتەوە، و بۆی هەیە بانگهێشتی هەر کەس یان لایەن یان وەزارەتێک، کە بەپێویستی بزانێت لە کۆبونەوەکاندا بەشداربێت، بکات.

سێیەم: ئەنجومەن ئەم ئەرکانە لەئەستۆ دەگرێت:

١- داڕشتنی پلانی گشتی ناوەند.
٢- دانانی ستراتیژییەتی هەماهەنگی نێوان لایەنە پەیوەندیدارەکان بەمەبەستی کۆکردنەوە و پاراستن و ئەرشیفکردنی بەڵگەنامەکان.

ماددەی (٦):

سەرجەم دامەزراوە فەرمییەکانی هەرێم، بەڵگەنامەکانی تایبەت بە کاروبارەکانیان ڕادەستی ناوەند دەکەن، ئەگەر شوێنکاریی یاساییان بۆ داهاتوو نەمێنێتەوە.

ماددەی (٧):

یەکەم: بەڵگەنامەکانی ناوەند، بۆ مەبەستی زانستی، بەپێی یاسای مافی دەستکەوتنی زانیاری لە هەرێمی کوردستان - عێراق ژمارە (١١)ی ساڵی ٢٠١٣، سوودی لێوەردەگیرێت.

دووەم: دەستەی بەڕێوەبردنی ناوەند بە ڕەزامەندی وەزیر دەتوانێت بۆ بەرژەوەندی گشتی هەر بەڵگەنامەیەك بەنهێنی ئەژمار بکات، بە مەرجێک دەقێکی یاسایی ڕێگر نەبێت.

ماددەی (٨):

هەر بەڵگەنامەیەکی هەڵگیراو لەناوەند، نابردرێتە دەرەوەی هەرێم، تەنها بە پێشنیازی دەستەی بەڕێوەبردنی ناوەند و بە بریاری وەزیر نەبێت، بۆ مەبەستێکی ڕەوا و ماوەیەکی دیاریکراو.

ماددەی (٩):

یەکەم: هەرناوەند یان لایەنێک یان هەر کەسێکی سروشتی یان مەعنەوی بەڵگەنامەیەکی تایبەتی لەبەردەستدا بێت، ئەوا:

١- دەبێت لەماوەی (١٨٠) سەد و هەشتا ڕۆژ، لە ڕێکەوتی بەرکاربوونی ئەم یاسایە، بە ژمارە و بڕ و داتای دروست لە ناوەند تۆماری بکات.

٢- دەبێت ڕوونووسێکی ڕەسەنی بەڵگەنامە مێژووییەکان لەحاڵەتی دەستداریی زیاتر لە یەک ڕوونووسی ڕەسەن، یان لەبەرگیراوەکەی لە حاڵەتی بوونی تەنها یەك ڕوونووسی ڕەسەن، ڕادەستی ناوەند بکات.

٣- دەبێت بەرپرسیارێتی یاسایی پاراستنی بەڵگەنامەکان بگرێتە ئەستۆ و هەماهەنگ بێت لەگەڵ ناوەند بەمەبەستی چاودێری و سەرپەرشتیکردن.

دووەم: هەر کەسێک، سروشتی بێت یان مەعنەوی و بەڵگەنامەیەکی گشتی لەلابێت، پابەندە بە گەڕاندنەوەی بۆ ناوەند، لە بەرامبەردا پاداشتێکی شایستەی پێدەدرێت.

سێیەم: هەرکەسایەتیەکی مەعنەوی، کە لەچوارچێوەی دامەزراوەیەکی فەرمی ناحکومی یان نیمچە حکومی، کە لەبواری پاراستن و ئەرشیفکردنی بەڵگەنامەکاندا کاردەکات، سەرپشکە بێتە بە لقێک لە ناوەند بە ڕەزامەندی وەزارەت.

ماددەی (١٠):

یەکەم: هیچ بەڵگەنامەیەکی تایبەت یارای فرۆشتن، سوود لێوەرگرتن، یان دەستداریی نیە بۆ کەسانی بیانی، تەنها بەڕەزامەندی ناوەند نەبێت.

دووەم: لەکاتی فرۆشتنی بەڵگەنامەی تایبەتدا ناوەند مافی لەپێشینەیی دەبێت.

ماددەی (١١):

یەکەم: هەر کەسێک، سەرپێچی حوکمی بڕگەکانی (یەکەم) و (دووەم)ی ماددەی (١٠)ی ئەم یاسایە بکات، بە پێبژاردنێک کە لە (١٠,٠٠٠,٠٠٠) دە ملیۆن دینار کەمتر نەبێت و لە (٢٥,٠٠٠,٠٠٠) بیست و پێنج ملیۆن دینار زیاتر نەبێت سزا دەدرێت، و ئەگەر بەردەوام بوو لەسەرپێچییەکەی دەست بەسەر بەڵگەنامەکانیدا دەگیرێت.

دووەم: هەر کەسێک، بەڵگەنامەیەکی گشتی بە ئەنقەست لە ناو ببات، بگۆڕێت، بیباتە دەرەوە، یان هاوکاریێ بۆ بردنە دەرەوەی بە پێچەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە، بە بەندکردن بۆ ماوەیەك کە لە (٢) دوو ساڵ کەمتر نەبێت، و بە پێبژاردنێک کە لە (٢٠,٠٠٠,٠٠٠) بیست ملیۆن دینار کەمتر نەبێت و لە (٥٠,٠٠٠,٠٠٠) پەنجا ملیۆن دینار زیاتر نەبێت، سزا دەدرێت.

سێیەم: هەر کەسێک بەڵگەنامەیەکی گشتی بفرۆشێت، بە بەندکردن بۆ ماوەیەک کە لە (٣) سێ ساڵ کەمتر نەبێت و بە پێبژاردنێک، کە لە (١٠٠,٠٠٠,٠٠٠) سەد ملیۆن دینار کەمتر نەبێت، سزادەدرێت.

چوارەم: هەر کەسێک کاربکات بۆ گۆڕین یان دەستکاریکردن، بە مەبەستی شێواندنی ناوەڕۆك یان لە ناوبردنی بەڵگەنامەیەکی تایبەت، بەبێ ڕێزگرتن لە مافی خاوەنداریەتی لەپێشینە بۆ ناوەند، بە پێبژاردنێک کە لە (٢٠،٠٠٠،٠٠٠) بیست ملیۆن دینار کەمتر نەبێت، سزا دەدرێت.

پێنجەم: هەر کەسێک بە هەڵە زیان بە بەڵگەنامەی گشتی بگەیەنێت بە پێبژاردنێک کە لە (٥،٠٠٠،٠٠٠) پێنج ملیۆن دینار کەمتر نەبێت و لە (١٠،٠٠٠،٠٠٠) دە ملیۆن دینار زیاتر نەبێت سزا دەدرێت، و ئەگەر هاتوو هەڵەکە بووە هۆی لە ناوچوونی بەڵگەنامەکە بە بەندکردن بۆ ماوەیەك کە لە (٣) سێ مانگ زیاتر نەبێت و بە پێبژاردنێک کە لە (١٠،٠٠٠،٠٠٠) دە ملیۆن دینار کەمتر نەبێت سزا دەدرێت.

شەشەم: سەرپێچییەکانی هاتوو لەم ماددەیەدا، ئەگەر لەلایەن فەرمانبەرانی ناوەندەوە ئەنجام درابێت، بە باری توندکەر ئەژمار دەکرێت.

حەوتەم: یاسا سزاییە بەرکارەکان بە سەر هەر سەرپێچی یان تاوانێکدا جێبەجێ دەکرێت، ئەگەر بە دەقێکی تایبەت لەم یاسایەدا سزای بۆ دانەنرابێت.

ماددەی (١٢):

بەڵگەنامەی گشتی بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە بە موڵکی گشتی ئەژمار دەکرێت.

ماددەی (١٣):

ڕەسمی پێشکەشکردنی خزمەتگوزاری بواری ئەرشیفکردنی بەڵگەنامەکان، حوکمەکانی یاسای ڕەسمی پولی بەرکاری بەسەردا جێبەجێ دەکرێت.

ماددەی (١٤):

پێویستە وەزیر ڕێنمایی بۆ ئاسان جێبەجێکردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەربکات.

ماددەی (١٥):

کار بە دەقی هیچ یاسا یان بریارێک ناکرێت کە لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایەدا ناکۆک بێت.

ماددەی (١٦):

پێویستە لەسەر لایەنە پەیوەندیدارەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجێ بکەن.

ماددەی (١٧):

ئەم یاسایە دوای (٦٠) شەست ڕۆژ لە ڕێکەوتی بڵاوکردنەوەی لە ڕۆژنامەی فەرمی (وەقایعی کوردستان)دا جێبەجێ دەکرێت.

هۆیەکانی دەرچواندن

بەهۆی نەبوونی ناوەندێکی نیشتمانی بۆ ئەرشیفکردن، و پەرش و بڵاوی بەشێکی زۆری بەڵگەنامەکان لە ناوەوە و دەرەوەی هەرێمی کوردستاندا کە مەترسی لەناوچوونیان لەسەرە، و بە مەبەستی سوود وەرگرتن لە ئەرشیفی گشتی و تایبەت کە سامانی نیشتمانی و نەتەوەیین، ئەم یاسایە دەرچوێندرا.

نێچیرڤان بارزانی

سەرۆکی هەرێمی کوردستان